

VK in beweging

2 Voorzitter STE:
*'Vervlechting financiële markten
noopt ons tot samenwerken'*

5 Actuariële principes pensioenfondsen:
levendige workshops

3

LIJFRENTA-AFTREK: WEG ERMEE?

De koningin zei het zo mooi: "De snel voortschrijdende internationalisering en het wegvallen van de Europese binnengrenzen maken structurele aanpassingen van ons belastingstelsel nodig [...]. De regering zal binnenkort een nota aan u voorleggen.....".

prof. dr. A.W.A. Boot

De regering had de nota op Prinsjesdag nog niet af, toch waren in hoofdlijnen de belastinghervormingen al bekend. Zo gaan de hoogste tarieven voor de inkomstenbelasting omlaag, verdwijnen de belastingvrije sommen, de lijfrente-aftrek wordt beperkt en de vermogensbelasting wordt afgeschaft. De hypotheekrente blijft wél onbeperkt aftrekbaar.

Voor het verzekeringsbedrijf is de beperking van de lijfrente-aftrek ongetwijfeld een zware aderlating. De aftrek lijfrentepremies komt al aardig in de richting van de 5 miljard gulden per jaar. Dit verdwijnt als koopsom (premiestorting) in een van de vele spaar- en beleggingsproducten die paginagroot door verzekeraars worden geadverteerd. Het levensverzekeringsbedrijf is de grootste winstmaker van de verzekeraars. De marges zijn vaak fenomenaal. Keer op keer blijkt dat financiële producten, en in het bijzonder beleggingsproducten (een koopsom is niets anders dan een storting in een beleggingsfonds met een onbeduidend fiscaal-gemotiveerd verzekeringssausje), duur zijn zodra deze inspelen op fiscale faciliteiten. De fiscale

voordelen worden 'eerlijk' verdeeld tussen particulier en verzekeraar. Gek eigenlijk. Je zou verwachten dat bij de toch niet onaanzienlijke concurrentie tussen verzekeraars fiscale voordelen bij de particulier terecht komen. Om een of andere reden gebeurt dit niet. Ook is de marketing van deze producten razend duur. Geen beleggingsfonds dat erover denkt met grote regelmaat paginagroot te adverteren. Met koopsommen gebeurt dit de hele tijd. Ook het alternatieve kanaal van tussenpersonen is duur. Geen wonder dat beleggingsfondsen zich hieraan onttrekken. Nog steeds weigert het Verbond van Verzekeraars om helderheid te scheppen over de in koopsommen verdoezelde kosten; de vorig jaar van kracht geworden gedragscode zwijgt hierover.

Den Haag heeft nu ingegrepen: de aftrek van lijfrentes wordt aan banden gelegd. Het lijkt dat aan de mogelijke verkwisting van gemeenschapsgeld via de dure lijfrenteproducten paal en perk wordt gesteld. Of dit het motief voor Den Haag was is maar de vraag. Hoe dan ook, de vraag is of we blij moeten zijn met het (gedeeltelijk) afschaffen van de aftrek. Een prioriteit van het overheidsbeleid - althans dit voorjaar - was liberalisering van pensioenen. Lijfrentes sluiten hier naadloos op aan: zij vergemakkelijken het individueel opbouwen van een pensioen. Eigenlijk zou een mijns inziens ideaal plaatje een gedeeltelijke verplichte pensioenopbouw laten zien (iedereen moet na zijn pensioen ook kunnen eten), maar de opbouw daarboven zou aan het individu moeten worden overgelaten. In plaats daarvan is het 'vaste' pensioen in de vorm van de AOW teruggebracht, en is het pensioen daarboven voor de meesten nog steeds onlosmakelijk ver-

bonden aan een daartoe aangewezen pensioenfonds. Pensioenfondsen hebben daarmee een kunstmatig concurrentievoordeel. Bovendien zijn verzekeraars eerder dit jaar op achterstand gezet doordat de pensioenfondsen nu ook mogen concurreren voor de vrijwillige extra opbouw van pensioenen (onder meer voor de nu weer af te schaffen lijfrentestortingen).

Het blijft dus rommelen in pensioenland. Een fundamenteel beleid is niet te ontdekken. Willen we nu wél of niet dat particulieren zelf de verantwoordelijkheid dragen voor een (boven-minimale) pensioenopbouw? Mag een particulier nu wél of niet kiezen tussen pensioenfondsen? In plaats van aan te sturen op heldere keuzes is de besluitvorming ad hoc en louter bepaald door budgettaire overwegingen. De financierbaarheid was het motief om AOW-uitkeringen te beperken. Lijfrente-aftrek wordt afgeschaft om belastingtarieven (budgettair-neutraal) te kunnen verlagen. Het - niet uit te spreken - middelloonsysteem vergemakkelijkt de financiering van latente pensioenverplichtingen. Het grote plaatje ontbreekt. Waar willen we heen? Invoering van een flexibel pensioensysteem met grote verantwoordelijkheid bij het individu is mijns inziens onontkoombaar. In het zig-zag overheidsbeleid is geen éénduidige richting te ontdekken.

Prof. dr. A.W.A. Boot is hoogleraar Ondernemingsfinanciëring en Financiële Markten aan de Universiteit van Amsterdam.